

I.Ü.Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi
No: 23-24 (Ekim 2000-Mart 2001)

KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÜZERİNE

Ögr.Gör.Dr.Ergun GÜRPINAR*

İnsanlık tarihinin başlangıcından günümüze kadar binlerce yıllık uygarlık tarihi içinde insanın doğrudan doğruya veya doğa ile birlikte yarattığı ve bugün “kültürel ve doğal miras” olarak adlandırdığımız değerlerin korunması, çağımızda insanlığın ortak sorunu olan ve üzerinde önemle durulması gereken bir konudur.

Koruma sözcüğü, “gelistirme” ve “değerlendirme” sözcükleri ile bütünleştirilmiş, bu konuda uzmanlık alanları ortaya çıkmış konu ile ilgili ölçütler belirlenmiş, kanuni düzenlemeler yapılmaya çalışılmış ve örgütler oluşturulmaya başlanmıştır.

Kültür ve tabiat varlıkları bakımından çok az ülkenin sahip olduğu zenginlik ve çeşitliliğe sahip olan ülkemizde bu değerlerin korunması ve geliştirilmesi konusu kanunlarımızda yer almış, konu ile ilgili kurumlar oluşturulmuş, koruma giderek daha çok sayıda kurum, kuruluş ve kişiyi ilgilendiren bir durum haline gelmiştir. Ancak konu ile ilgili kurum ve kuruluş sayısının artması olayların çözümünde yetki kargasasına yol açmakta, koruma gerçek anlamını bulamamaktadır. Kanun çıkarmak ve kuruluş oluşturmakla koruma sağlanamamakta, eyleme dönük, dünyadaki benzer örneklerde olduğu gibi makro ve mikro bazda hızla, etkin bir koruma planı oluşturulmalıdır.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde çıkarılan ilk iki Asar-i Atika Nizamnamesi, eskiden kalan her türlü esyayı, eski eser olarak nitelemiş, ancak bu tanım Türk-İslam çağı öncesini kapsadığı için yeterli olmamıştır.

1884 yılında çıkarılan üçüncü Nizamnamede ise nelerin eski eser olduğu sayılmış, ancak “ülkede eskiden yaşamış kusakların terk etmiş oldukları” şeklinde başlayan bu tanım da tarih boyutu bakımından yetersiz kalmıştır. İlk kez 1906 yılında çıkarılan 1710 sayılı Eski Eserler Kanununun getirdiği tanımlar, tek yapı

* İstanbul Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Kamu Yönetimi Öğretim Üyesi.

ölçeğinin yanısıra çevre ölçeğini de kapsamı bakımından önemli bir aşama olmuş, ancak örneğin “Kentsel Sit” tanımının bulunmaması, uzun süre sorun yaratmıştır. 1983 ve 1987 yıllarında çıkarılan koruma alanları ise, tanımları, çağdaş kavram ve gelişmelere uyacak şekilde biçimlendirilmiştir. Eski Eser tanımı yerine getirilen Korunması Gerekli Kültür ve Tabiat Varlıkları tanımı bu aşamada önemli bir gelişmedir.

23 Temmuz 1983 tarih ve 18113 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nda korumaya ilişkin olarak bazı tanımlar söz konusudur. Ayrıca, Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme’de geçen tanımları irdelemek faydalı olacaktır.

2863 sayılı Kanununun 3. maddesinde geçen tanımlar:

1. Kültür Varlıkları: Tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır.
2. Tabiat Varlıkları: Jeolojik devirlerde, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli, yer üstünde ve yer altında veya su altında bulunan değerlerdir.
3. Sit: Tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yasadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, önemli tarihi olayların cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlardır.
4. Koruma ve Korunma: Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri taşınır kültür varlıklarında ise muhafaza bakım, onarım ve restorasyon işleridir.
5. Korunma Alanı: Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarının muhafazaları veya tarihi çevre içinde korunmalarında etkinlik taşıyan korunması zorunlu olan alandır.
6. Değerlendirme: Kültür ve Tabiat Varlıklarının tespiti, tanzimi, kullanılması ve bilimsel yöntemlerle tanıtılmasıdır.

Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşmede yer alan tanımlar ise şunlardır:

1. Anitlar: Tarih, sanat veya bilim açısından istisnai evrensel degerdeki mimari eserler, heykel ve resim alanındaki saheserler, arkeolojik nitelikte eleman veya yapılar, kitabeler, magaralar ve eleman birlesimleri,
2. Yapi Topluluklari: mimarileri, uyumluluklari veya arazi üzerindeki yerleri nedeniyle tarih, sanat veya bilim açısından istisnai evrensel degere sahip ayri veya birlesik yapi topluluklari,
3. Sitler: Tarihsel, estetik, etnolojik veya antropolojik bakimlardan istisnai evrensel degerleri olan insan ürünü eserler veya doga ve insanimizin ortak eserleri ve arkeolojik sitleri kapsayan alanlardir.

Tanımlar, kültür ve tabiat varliklarinin, yani korunmasi gereken seylerin neler oldugu konusunda arzu edilen önemin verilmesi gereken bir tanımdır. Sit kavraminin içinde kentsel sit kavraminin yani sıra, bazi bilim adamlari, sit kavraminin daha da gelistirilerek, sit kavrami içerisine tarimsal sit alanlarinin da alınmasi istenilmektedir.

Kültür ve Tabiat Varliklarinin Korunmasi

Ülkemizde yer alti ve yerüstündeki tüm kültür varliklari kültürümüzün ayrılmaz bir parçası olduğundan, koruma politikalarinin büyük önemini kabul edilmesi gerekir. Kültür varliklarinin geçmiste bir defada oluşmadigi, ancak zaman içinde yasama içinde yasama ve gelisme sürecinin yanında ortaya çıktıkları ve bugüne bir birikim sagladigi görülmektedir. Bu oluşum süreci bugün de devam etmektedir.

Gelismis ülkelerde korumacilik, ülkenin ekonomik, sosyal ve siyasal sürecinden bagimsiz olarak gelisme göstermektedir. Çünkü, gelismis ülkeler bu süreçleri tamamlamis, koruma düşüncesine ayri bir önem vermeye baslamislardir. Ülkemizde ise korumacilik olgusu, ülkenin ekonomik, sosyal ve siyasal yapılanma sürecinden bagimsiz degildir. Ülkemizde yasanan bu süreçlerin fiziki ortama yansittıkları durumunun, yalnızca eski kent dokularinin tahribi, tarihi ve dogal degerlerin olumsuz olarak etkilenmesi seklinde düşünülemez. Çünkü, yeni olusan yerlesim alanlarinin getirdigi sorunlar eskinin tahribinden daha fazla olmaktadır.

Korumacilik konusunda bugün karsilasilan sorunlar, fiziki yerlesim bölgelerinde karsilasilan sorunlar bugün birbirini etkileyerek temelde ortak noktaları meydana çıkarmaktadır.

Kentlerde olusan plansiz beton yiginlari korunmasi gereken yapıların ve eserlerin yok olmasına yol açmıştır. Bu durum eskinin yok edilip, yeni fakat özgünlüğü olmayan bir yapılanmanın desteklendigi bir sürecin göstergesi

olmaktadır. Bu sürecin etkenleri olarak insanlarda yeni tüketim taleplerinin hizlandırılması, çevre bilincinin yerlestirilmemesi, çeşitli spekülasyonların yoganlaşması ve nüfus artışı şeklinde tanımlanabilir.

Kentlerdeki ve yeni yerleşim birimlerindeki yozlaşma ve bozulmalar, korumacılık ve çevre konusunda denetim oluşturma çabalarına hiz kazandırmış ve 1973 yılında önceki düzenlemelerden daha geniş kapsamlı olan 1710 sayılı kanun yürürlüğe girmiştir. Bu kanun çerçevesi içinde ülke içi sit alanlarının korunması için çeşitli önleyici faktörler tayin edilmiştir. Bu çerçeve içinde ülke içinde sit alanları ve korunması gerekli tescilli yapılar tespit edilmiş, bu alanların korunması için çeşitli önleyici faktörler tayin edilmiştir. Ancak korumacılık olgusunun nedenleri, amaçları ve uygulama yöntemleri ülkemizin içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik ortam ile büyük ölçüde bağımlıdır. Bu yüzden koruma olgusunun işleyişi ve uygulamasında yozlaşma sürmektedir.

1980’li yıllarda bacasız fabrika nedeniyle turizme verilen önemin büyük bir sektöre dönüştürülme çalışmaları başarıya ulaşmıştır. Ancak önceden koruma düşüncesinde var olan yozlaşma bu nedenle de hiz kazanmıştır. Turizm sektöründe yaratılan talepler, mevcut yapıların rasyonel kullanımı şeklinde olmamış, plansız ve düzensiz bir turizm gelişimi desteklenmiştir. Var olan değerlerin turizm adına harcanması toplum yararı aleyhine yağmalanmayı arttırmıştır. Korumaya yönelik faktörlerin esnek hale gelmesi bunların kanun, tüzük vb. yöntemlerle desteklenmesi korumacılık düşüncesini olumsuz yönde etkilemeye yol açmıştır.

Koruma ve değerlendirme olgusu bütünlük ve dinamizm içinde ele alınmalıdır. Bu yüzden 2863 ve değişik 3386 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunu’nun aksayan bir yönünü açıkladığımızda su durum göze çarpmaktadır: Kanunun 7. maddesinde, Tespit ve Tescil başlığını taşıyan maddenin 2. fıkrasında yer alan “yapılacak tespitlerde, kültür ve tabiat varlıklarının tarih, sanat, bölge ve diğer özellikleri dikkate alınır. Devletin imkanları gözönünde tutularak, örnek durumda olan ve ait olduğu devrin özelliklerini yansıtan –yeteri kadar- eser, korunması gerekli kültür varlığı olarak belirlenir. “Bu tanımlamalarda yeteri kadar eser deyimi koruma olayı için özendirici olmayan bir özelliktedir. Korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının içinden örnek olarak bazılarının seçilmesi koruma düşüncesine ters düşen bir durumdur. Çünkü kenti kent yapan öğeler veya eserleri birbirinden ayırt etmek yanlış ve zor bir değerlendirmedir. Koruma olayı çevresiyle bütünlük arz eden durumlarda gerçekleşir. Bu yüzden 2863 ve değişik 3386 sayılı kanunlar konuyla ilgili gerekli düzenlemeleri yapılmalı ve günün şartlarına uyum sağlayan bir hale getirilmelidir.

Koruma düşüncesi gelişme ve kalkınmayı engelleyici değildir. Artık tüm dünyada, “ekolojiye göre ekonomi kurulmakta, ekonomi ekolojiye uydurulmaktadır”. Üstelik, gelişme ve kalkınmaya içerik ve ivme kazandırıcı bir niteliğe sahiptir. Bu yüzden korumanın, kültürel sürekliliğin bir ögesi ve toplumu

çagdaslik ve evrensellige götüren bir süreç oldugunu açıkça belirtebiliriz. Eski ile yeninin birbirine karsit olmadigi ve bütünleyici bir nitelik tasidigi görölmektedir. Koruma düşüncesinin, kamu yararına bir hizmet oldugunu ve korumanin çok yönlü kollektif bir sorumluluk getirdigini ifade edebiliriz.

Ülkemizde korumacilik düşüncesinin belirgin bir politika seklinde olusmaması belli bir kültür birikiminin gelecege yönelik planlamasını, yasatilmasını ve geliştirilmesini engellemektedir.

Sonuçta, dogal degerlerin birbiri ardınca bir politika yanlisligi sonucunda katledildiği, kent yapılarının yeni mekanlara yabancı, düşük gelir gruplarının sigindigi, terk edilmiş yapılarla ve hatta yenilenmediği sürece ölmeye mahkum mekanlara dönüştüğü bir durum ortaya çıkmaktadır.

Kültür ve Tabiat Varliklarının Planlar Aracılığı İle Korunması:

Dogal ve tarihi çevrenin korunmasının bir bütün olduğu, dogal ve tarihi çevrenin ancak bu bütünlük içinde korunabileceği daha önce ifade edilmiştir. Dogada var olan canlı ve cansız varlıkların zincirleme olarak birbirine bağlı olduğunu söyleyebiliriz. Bu varlıklardan birini aradan çektiğinizde zincirleme olan yapıda aksamalar olmaktadır. Bu yüzden dogal, tarihsel ve kültürel çevrenin bir bütün içinde korunması gerekir.

Son yıllarda tarihsel, dogal ve mimari çevre degerlerinin korunması tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de önemsenmiş, konu ile ilgili bir takım önlemler alınmış, tespit ve tescil çalışmaları hızlandırılmış, sit alanları ilan edilmiştir. Bir kısmında da koruma amaçlı imar planı çalışmalarına girilmiştir.

Diger planlama çalışmalarında olduğu gibi, korunacak alanların planlaması plan hazırlanması kararından, uygulanma safhasına kadar uzanan geniş kapsamlı bir planlama sürecini içerir. Kültür ve tabiat varlıklarının korunması planlama faaliyetleriyle doğrudan ilgilidir.

Kentlerle ilgili olarak hazırlanan nazım plan ve uygulama imar planlarında tabiat ve kültür varlıklarımızla ilgili koruma alanlarının belirtilmesi gerekir. Daha önce imar kanunu ve imar nizamnamelerinde belirtilen koruma alanları 2863 sayılı kanununun 18. maddesinde tasınmaz kültür varlığı parseline inşa edilecek yapılarla ilgili düzenlemeler getirmiştir.

Korumaya yönelik fiziksel planlar kentin diğer kesimlerindeki mevcut olan veya yapılacak planlarla bütünleşmeli ve aynı anda hazırlanmalıdır. Bir yerleşmenin imar planı hazırlanırken koruma alanının detaylı planlaması sonraya bırakılmamalıdır.

Koruma planlarının, yapımının öncesinde plan yapım sürecinde bilgi toplama, değerlendirme ve sentez asamalarında koruma olgusunun gerektiği duyarlılıkta teknikler kullanılmalı, koruma kararları ayrıntılı gerekçelerle açıklanmalıdır. Aksi takdirde koruma amacına uygun hareket edilmediği ortaya çıkacaktır.

Korumaya yönelik planlamalarda koruma amaç ve hedefleri korunacak çevreye göre farklı özellik gösterir. Ancak bütün koruma ve geliştirme çalışmalarında ortak amaç bu çevrelerde yaşayan, içinde buldukları alanın planlı gelişmesine katkıda bulunan yöreler olarak düzenlenmesidir.

Koruma amaçlı imar planında amaç, seçilen özel yörenin çevre dokusunun tarihsel, arkeolojik, doğal, mimari ve işlevsel değerlerini koruyarak çağdas şartlara uygun gelişimini sağlayacak genel planlama kararlarının belirtilmesi ve bu çerçevede ayrıntılı düzenleme planlarının geliştirilmesi şeklinde tanımlanabilir.

Bir alanın koruma kuruluşuna sit olarak ilanı bu alandaki imar planı uygulamasını durdurur. 1986 yılında yapılan tespitlere göre 105 adet kentsel sit alanı ilan edilmiş bunlardan 26'si koruma amaçlı imar planı uygulama alanına sokularak onaylanmıştır. 16 tanesinde ise koruma amaçlı imar planı yapım çalışmaları devam etmektedir. 1990 yılında ise koruma amaçlı imar planı onaylanan sit sayısı 36 olarak tespit edilmiştir.

Kültür ve tabiat varlıklarını planlar aracılığı ile koruyabileceğimiz gibi tek yapı şeklinde de koruyabiliriz. Planlama çalışmaları içinde kalanlar plan yapılarak, dışında kalanlar ise, ülke çapında envanteri çıkarılarak tespit ve tescil edilmeleri sonucu korunabilmeleri mümkündür. Ancak tek koruma, yani nokta korumasında sorunlar ortaya çıkmaya başlar. Örneğin, bir açık havada yer alan anıtı düşünelim. Bu yılların verdiği asınma ile ve son yıllarda artan çevre kirlenmesi ile yıpranmakta ve özelliğini kaybetmektedir. Son derece zararlı etkileri olan "asit yağmurları" pek çok tarihi eseri yok olma tehlikesi ile karşı karşıya bırakmaktadır. Atina'daki Akropol'ün durumu buna en iyi örnektir.

Kültür ve tabiat varlıklarını doğal etkilere karşı koruma konusunda teknikler geliştirilirken akla gelir. Pek az insan unsuruna karşı korumaya fazlaca önem verilmemiştir. Bizim gibi, hemen her yerinde bir eski eser bulunan bir ülkede, eğer bu bilinç yerleşmemişse, insanın tahrip ettiği eserler çok daha korkunç boyutlara varabilir. Kültürel ve tarihi miras konusunda yeteri kadar bilinçlenememiş ve eğitilmemiş toplumumuzda, özellikle kırsal kesimde tarihi eser yağma ve tahribi sürmektedir.

Türkiye'de kazılar "Define arama yönetmeliği" çerçevesinde yapılmaktadır. Buna ilişkin olarak alınan izinden sonra, kültür müdürlüklerinin gözetim ve denetiminde araştırmalar yapılmakta ve arkeolojik değerlerin yurt dışına

kaçırılmaması amacı güdülmektedir. Buna paralel olarak gümrüklerde kontrollerin siki ve modern araçlarla denetimi, tarihi eser kaçakçılığını azaltmıştır. Yine turizmin yoğun olduğu tarihi nitelikteki bölgelerimizde, Turizm Polisi olusturulmuş ve kolluk yetkileriyle donatılmıştır.

Sağlıklı bir planlama yapabilmek için, sağlıklı bir envantere ihtiyacımız vardır. Verilerin iyi değerlendirilmesi sonucu, çevre eko sistemine uygun istikrarlı bir takım önlemler alınabilir. Kültürel ve tarihi değerlerin hem sayı ve hem de nitelik yönünden ayrıntılı bir dökümü mutlaka yapılmalıdır. Bunun için üst üste koyma yoluyla envanter çıkarma yöntemi kullanılabilir. Su altı zenginliklerinden, toprak altı değerlerine kadar gidilmeli, yer üstü ve meteorolojik veriler elde edilmeli, ekolojik özellikler dikkate alınmalıdır. Sonuçta, tüm verilerin yer aldığı bir harita elde edecek ve buna göre hem global ve hem de nokta korumasına geçilebilecektir.

UNESCO'nun İstanbul ve Göreme'deki Eski Eserleri Kurtarma Projesi:

1946'da Birleşmiş Milletlere bağlı olarak kurulan ve kültürel düzlemde etkinlik göstermek amacıyla kurulan UNESCO, 1960'tan başlayarak tarihi eserlerin korunması konusunu yoğun biçimde ele almaktadır. Uluslararası kampanyalarla, Mısır'da Assuan barajı sularının altında yitirilme tehlikesiyle karşı karşıya kalınan eserler için başlatılan kampanya, Kartaca Yikintileri, Akropolis, Herat, Katmandu, İnka anıtları ve Venedik için sürdürülmüştür.

UNESCO, temel ilke olarak, hangi uygarlığın ve kültürün ürünü olursa olsun, belli bir tarihi anıta ya da doku bütünlüğüne insanlığın ortak mirası olarak bakmakta, koruma ve kurtarma operasyonlarını, bu felsefeden yola çıkarak uluslararası katkılar aracılığı ile gerçekleştirme çabası vermektedir.

Amadou M'Bow'un yönetime geçmesiyle birlikte Üçüncü Dünya kültürüne yönelik çalışmalarını hızlandıran kuruluşun, uluslararası düzlemdeki işbirliği anlayışına ve çalışma yöntemlerine ilişkin kamu oyunda genellikle olumlu bir izlenim doğmuş olmasına karşın, ikimi küçümsemeyecek yanlış anlamaların da varlığı gözlemlenmektedir. Bu çabalar, UNESCO'nun doğrudan doğruya finansman kaynağı gibi davrandığı görüşünün yerleşmesine neden olmuştur.

17 Eylül 1976'da Strasbourg'da toplanan Avrupa Konseyi'nin İstanbul'u uluslararası çabalar aracılığıyla desteklenmesi gereken bir tarihi şehir olarak kabul etmesiyle birlikte, UNESCO ile Türkiye arasında uluslararası bir kampanyaya dönüşecek yoğun görüşmeler başlamıştır. Üye devletlerden gelen uzmanlarla da görüşmeler yapan Türk bilim adamları ve ilgililer, gerekli hazırlamalardan sonra, bunu 19 Temmuz 1979'da UNESCO ile Disisleri Bakanlığı arasında imzalanan bir proje izlemiştir. Projenin kapsamına İstanbul'daki belli tarihsel sítler alınmış ve gerçekleştirme sorumluluğu da İstanbul Belediyesi'ne verilmiştir. Bir sonrası

asamada, 1980 yılında, Belgrad'da toplanan UNESCO Genel Kurulu, İstanbul ve Göreme'de belli mekanların korunmaya alınmasını ve uluslararası bir kampanyanın bu amaçla başlatılmasını kararlaştıracaktı. Son adımı ise UNESCO genel sekreteri attı: 10 Mayıs 1983 günü İstanbul'da bir basın toplantısı düzenleyerek, resmen uluslararası kampanyayı başlattı. Üye devletlere yaptığı çağrıda, hükümetlerden, kamu kuruluşlarından, vakiflardan, sanatçı ve sairlerden, tarihçilerden ve öğretmenlerden maddi ve manevi tüm katkılarını İstanbul ve Göreme için seferber etmelerini isteyen Genel Sekreter, Türkiye'deki ilgililerle de yoğun görüşmeler yapmıstı.

İstanbul ve Göreme ili ilgili uluslararası kampanyanın kapsamına alınan tarihi mekanlar şunlardı: Topkapı ve Yıldız Sarayları, Süleymaniye Camii ve çevresi, Haliç, Bozdoğan Kemerı, Kara Suları ve Zeyrek; Göreme'den Zelve Vadisi, Açık Hava müzesi, Çavuşin ve çevre mağazaları ile bes kilise.

İstanbul'dan koruma altına alınan Topkapı ve Yıldız Sarayları ile Süleymaniye camii öteden beri onarım çalışmalarına konu olmuş anıtlardı. Buna karşılık, kimi restorasyon uygulamalarına sahne olmuş olmakla birlikte, Kara Suları ve Bozdoğan Kemerı'nın ivedilikle korunmaya alınması, hatta, Haliç bölgesiyle birlikte, bir "kurtarma operasyonu" başlatılması zorunlu hale gelmişti. Gene de, kampanya kapsamına alınan anıt ve çevrelerin tümü önem tasısa da, Süleymaniye Camii çevresindeki evler ile Zeyrek Mahallesi ayrıcalıklı denilebilecek bir önem tasımaktaydı. Bu evler, İstanbul'da toplu olarak yalnızca bu bölgelerde, birkaç sokakın çevresinde yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmışlardı. Ancak belirtmek gerekir ki çok etkili bir korumanın bugün olduğunu söylemek oldukça güçtür.

Göreme'den koruma kapsamına alınan kilise ve mağaraların, yakın geçmişe kadar depo, ahır gibi yipratici kullanımlar nedeniyle hayli tahrip oldukları, iç süslemelerin rutubet ve bakımsızlıktan yok olmaya yüz tuttıkları bilinmektedir. Fotogramatik çalışmaları ile gerekli saptamaların yapıldığı bu kilise ve mağaralarda UNESCO desteği ile belli bir süredir yabancı uzmanlar kurtarma çalışmalarını sürdürmektedirler.

Uluslararası kampanyalar çerçevesinde, UNESCO'nun, haklı olarak, yerel desteğe büyük önem verdiği bilinmektedir. Baska deyişle koruma kapsamına alınan anıt ve çevrelerin bulunduğu ülkelerin katılım payları ve bu konuda gösterdikleri etkinlikler, uluslararası kampanyanın ivme kazanması açısından bağlayıcı olmaktadır. Ulusal düzlemde, UNESCO'nun bu çalışmaları çok iyi karşılanmıstı. Kültürel değerlerin korunması yönünden, tüm üye ülkeler, bu değerler nerede olursa olsun, parasal açıdan finansmanı sağlamaktadırlar. Buna ilişkin olarak, Kampanya, Türk Hükümeti ile Milliyet Gazetesi tanıtma isine girmişlerdir. Artık, biraz gecikmiste olsa, UNESCO'nun çağrısına uyarak, çeşitli uluslararası kuruluşlardan maddi ve teknik olanakların sağlanması beklenilmektedir.

Ancak, Gelecek nesillere dogadan bir takim degerler birakmak isteniyorsa hem dogu korunmalı ve hem de yanlış kullanımlardan kaçınılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Eyüp ISBİR, Şehirleşme ve Meseleleri, Ankara, 1985.
- Ahmet MUMCU, Eski Eserler Hukuku ve Türkiye, AIHFD, c.XXVI.
- Türk Çevre Mevzuatı, TÇSV yayını, 1988.
- Teoman SELCAN, Tarihi ve Doğal Çevrenin Korunması, Çevre Koruma Dergisi, Nisan 1982, Sayı 12.
- Somer URAL, Boğaziçi Çevresinde Yerleşme ve Kentleşme Sorunları, İstanbul Boğazi ve Çevresi Sempozyumu, 1973.
- Fehmi YAVUZ-Rusen KELES, Çevre Sorunları, 1983.
- Ergun GÜRPINAR, Çevre Sorunları, İstanbul, 1990.